

~~Act.~~
Or.

DISPUTATIO MEDICA
^{De}
PHTHISI,

^{Quæ}
Amplissimi Collegii Medici permissu
SUB PRÆSIDIO
VIRI

EXCELLENTISSIMI JUXTA AC
EXPERIENTISSIMI

Dn. PAULI AMMAN, Vratisl.

Siles. Phil. & Med. Doct. Facultatis Medicæ Assess-
oris, Colleg. B. M. Virginis Collegiat. Dn. Præceptoris
ac Promotoris sui plurimum devenerandi,
publicè defendenda suscipitur

MATTHÆO CLEMASIO, Zittav, Lusat.

Med. Stud. Autore

Ad diem 20. Maii 1664.

H. L. Q. C.

LIPSIAE,
Typis CHRISTIANI MICHAELIS.

L. m. Zuiden

verloren

10

10.

DESENATI O MEDICO

Desenato medico

1611

1611

ANALOGIA
MUSCULORUM
ARTICULARUM
ET
TENDONUM

ANATOMICA

ATRIBUTARIA

LETTINAE
Sedecundum
Propriata Actionem
et
Transitione

ANALOGIA
MUSCULORUM
ARTICULARUM
ET
TENDONUM

ANATOMICA
ATRIBUTARIA

LETTINAE
Sedecundum
Propriata Actionem
et
Transitione

ANALOGIA
MUSCULORUM
ARTICULARUM
ET
TENDONUM

ANATOMICA
ATRIBUTARIA

LETTINAE
Sedecundum
Propriata Actionem
et
Transitione

Succinctè de Phthisi disputaturus, pono
in Nomine JESU sine exordii ambagi-
bus Thesin

I.

Φθίσις à Φθίω, corrumpo, consumo, la-
befacto &c. derivatur, uti notissimum est o-
mnibus.

II.

Dicitur etiam Φθόη, πύη, ut patet ex Aretaeo. l. d. caus. &
sign. diuturn. c. 8. Latinis Macies, Tabes, consumptio, præsertim
Belgis & Anglis. Paracelso audit Aridura, Helmontio, malumferi-
num, Germanis die Schwind- und Lungen-Sucht.

III.

Sumitur in Scholis Medicorum latè & strictè. Illò modò
sumtum vocabulum denotat qvamlibet corporis consumptio-
nem, & ita hic comprehenditur (1.) ἀτερφία (2.) σύντηξις (3.)
μαργορίδης (4.) Cachexia, secundum Celsum l.3. c. 23. (5.) graci-
llitas quoque interdum, quæ sàpè phthiseos causa est. Hoc mo-
dò tantum pro exulceratione pulmonum, qvam febris lenta co-
mitatur.

IV.

Definimus ita: Phthisis est pulmonum exulceratio, à mate-
riâ salsa, acri, corrodente, cum febre lentâ, tussi, sputô cruentô &
purulentô, qvâ sensim totum corpus emaciatur.

V.

Genus est exulceratio, qvæ locum habet in tertio morbo-
rum genere, solutâ scilicet unitate.

VI.

Restringitur hoc differentiâ desumptâ à subiecto, causa &
accidentibus.

VII.

Subiectum est Pulmo, vel pulmones, tam secundum propri-

ut parenchyma, vel carne, qvam secundum Bronechia, vasa,
& tunicas. Omnes enim hæ partes facile de naturâ suâ aptæ
sunt exulcerari.

VIII.

Causa est materia qvævis, qvæ exulcerandi virtute præ-
dita, & dividuntur in proximas & remotas, Internas & externas.

IX.

Causa proxima interna, sunt hic humores biliosi, serosi, plu-
tuitosi, ratione quantitatis & putredinis, vapores etiam acres, &
juxta Neotericon experimenta, putredo animata, qvam so-
briè adductam cupimus. Nam, qvod dentur ulcera verminosa
non negamus, verum, an ejusmodi vermiculi in humoribus
semper latitent anteqvam ulcus pulmonum producatur, hoc
impugnatur: Plura in discursu occurrent.

X.

Colliguntur istiusmodi humores vel in pulmonibus ipsis,
vel aliundè mittuntur ad eosdem. Illud fit in qualibet apertione
vasorum pulmonis, item inflammatione qvavis suppurata, ut
Peripneumonia, pleuritide, ulcere à variolis relictovid. David.
Lips. de variolis p. 48. à vomicâ, Aphor. Hipp. 41. f. 6. effusus enim
sangvis statim corrumpitur & sic pulmones lœdit. De pure res
est clarissima. Hoc contingit ut plurimum & s̄epissimè, in Ca-
rribis falsis: transmittuntur etiam ex partibus vicinis, sc. pleurâ
mediastino, diaphragmate, asperâ arteriâ, &c.

XI.

Remotæ seu antecedentes dividuntur à doctissimo Taurello
Methodo Medicæ prædict. p. 24. in duas classes scil. internas, ad
qvas refert excreta & retenta, motum & quietem, somnum & vi-
gilias, animi motus, & externas, qvibus accenset aërem, assumta,
admotæ, & infictæ.

XII.

Sub excretis & retentis comprehendimus, feces alvi, sudore,
urinam, semen, menstrua, haemorrhoides: sub motu & quiete,
clamores violentos, vomitus laboriosos, tussim vehementem, exerci-
tia à pastu immodica, vel planè intermissa. Sub somno & vigiliis,
somnum pomeridianum, nisi adsit consuetudo, somnum exce-
dentem

dentem, vigilias, lucubrations, exiccant enim ea: Sub animi
vero motu quascunq; mentis perturbationes, ut iram, & præ-
cipue curas. Hinc recte saleritani:
Curas tolle graves, insci crede profanum.

XIII.

Aëris intensè frigidus pulmones constringit, vasorum Tu-
nicae constipat, ad extensionem ineptos facit, atque ad ruptu-
ram, unde ulcus facile generatur, disponit. *Calidior* è contra-
riò attenuat, aperit, fundit humores, hinc defluxiones, humidi-
tatem pulmonibus dicatam absorbet, siccitatem tandem & a-
crimoniam sanguini inducit. Pertinent huc vaporess ex me-
tallifodinis exhalantes, aliive acrimoniâ & corrodendi poten-
tiâ præditi, fumi etiam carbonum, præsertim lithanthracum.

XIV.

Cibus & potus Causæ sunt ratione (1.) qualitatis, quando
sunt calidiores, salsi, acriores, (2.) quantitatis, cum ingluvie sc.
nimia & in gurgitatione caput oppletur, hinc cruditates, ab his
destillationes vel fluxiones in pulmones.

XV.

Per admota intelligo, vestimenta, lotiones: Per inflata,
vulnera, morsus, ictus, coptusiones, casus, & venena corrosiva.
Sic lepus marinus occultâ quâdam ratione pulmonibus adver-
sus esse dicitur, eosque exulcerare vid. Seu lib. 2. Prax. Part. 2. c.
12. p. m. 202.

XVI.

Inter externas, primarium denique locum obtinet *Contac-*
gium tam per contactum, quam ad distans, ut dividunt com-
muniter. Sic observatum est halitu phthisicorum, convictu &
conversatione, quosdam phthisin contraxisse, sicuti & uxores
maritis phthisicis inservientes eodem affectu correptas fuisse
in confessio est. Propterea non immerito dicitur Phthisis mot-
bus contagiosus à Galeno l. 1. de Diff. Febr. c. 2. ut & à Riverio in
hoc capite de phthisi. vid. Salmuth. Cent. 3. obs. 64.

XVII.

Concauſſas vel *adjuvantes* quod attinet, sunt illarum quam-
plurimæ, & à nobis propter prolixitatem adduci non possunt.

In genere vero semper hic constitutio pulmonum naturalis, conformatio thoracis, temperies capitis, ventriculi, probè penitanda. Qui enim naturā pulmones habent debiles levissimā etiam de causa exulcerationem incurrere possunt. Idem intellige de thoracis augstiā & reliquis. Referuntur hūc πτερυγώδεις, qvi ut Galenus l. 2. d. Temp. c. 6. explicat adeò augstiō sunt pectore ac restrictō, ut à tergo in morem alarum prominat opera scotula, welche ausschen wie die franken Hähne wenn sie die Flügel hencken.

XVIII.

Veræ & propriæ dictæ phthiseos differentias præbent nobis hactenus excussum genus, subjectum & Causa. Quidque respectu generis aliam dividim⁹ in inveratam, aliam non. Respectu subjecti, alia possidet Parenchyma ipsum alia vasa, alia Tunicas, alia alterutrum, alia utrumque latus. Respectu Causæ efficiens, aliam producit contagium, aliā seminis qualitas & pravitas, aliam mala corporis vel partis constitutio, aliam denique pleuritis, peripneumonia, aliam vasorum ruptio & Catarrhi, &c.

XIX.

De accidentibus nihil attinet seorsim dicere, siqvidem in signis omnia forent repetenda. Itaque.

XX.

Nunc ad signa: ubi in antecessum duo nota (1.) qvod ætas juvenilis. [aph. 9. f. 5. & 3. epid. 70.] sexus etiam sequior, & præsertim virgines junceæ, ita vocat ob gracilitatis studium Comicus, ad hanc affectionem sint procliviores. (2) Quod Catarrhi contumaces særissimè Phthisin ementiantur, adeò ut Medici in curatione non raro decipientur, itaq; probè discernendi sunt, monente eleganter Doctissimo Riverio l. c. p. m. 345. Hincq; verum redditur vulgare illud: Phthisis ciuius curatur, qnam cognoscitur, præsertim quando adhuc est in fieri.

XXI.

Diagnostica tripliciter dividuntur ab Excellentiss. Riverio in signa Phthiseos imminentis & incipientis, (quæ quidem confundi solent communiter, sed minus recte) & factæ.

XXII. Immi-

XXII.

Imminentis signa graphicè depicta sunt apud Hipp. l. i. d. morb. Text. 9. & proponit quatuor (1) defluxionem lentam, (2) Tussim tenuem, (3) Sputum solitò amariu*s* l. acrius, (4) calorem quodammodo auctum, quibus addimus colorem faciei mutantum. Qui tamen pro Phthisi solus nonconcludit: Interdum enim Phthisici rubent, interdum non, & tamen sunt Phthisici.

XXIII.

Incipientis vid. ap. Hipp. l. c. brevitatis ergò textum non adscribo: sed exinde solum colligo (1) pulmonum exasperationem & tussim graviorem, (2) Thoracis gravitatem & respirationem læsam (3) dolorem auctum in parte antica & postica, (4) calorem insiginem s. febrem adauctam (5) majorem pituitæ descensum ex capite in pulmones, (6) quando pituitam subcras-sam patientes exspuunt, (7) maciem incipientem cum febre lentâ & continuâ, (8) his addunt Practici sudores nocturnos, qui Phthisicos ut plurimum vexant, (9) spuit dulcedinem, quæ [sunt verba Riverii l. c. p. 343.] in pure incipiente generari solet. si quidem illa est principium saliedinis.

XXIV. In Phthisi factâ, hæc omnia quæ collegimus ex Hipp. signa adsunt exquisita magis, ut ex text. n. l. c. patet. Quantò magis, inquit Hippocrates, tempus progreditur, tanto magis pus sincerum exspuit, febres fiunt acutiores, tussis frequens & fortis. vexat illum inedia, & tūm alvus infernè turbatur: Turbatur autem à pituitâ, pituita vero de capite descendit. Hic cum ad hoc pervenerit, perit. Adeo uno verbō, in consummatâ, facies Hippocratica l. i. prog. luculenter descripta.

XXV.

Urina in principio sanorum est simillima, quando vero in perfectâ phthisi σύντηξις, vel colliquatio supervenit, tunc est oleaginosa, fufurea &c. uti notum est Practicis ad quos L. B. remitto.

XXVI.

Signa Prognostica dijudicantur ad cauſarum, differentiarum, & symptomatum recensitorum concursum; Non autem simpliciter

simpliciter secundum urinarū inspectionēm, uti refert doctissimus Taurellus Methodo prædictionis Medicæ p. 5. de rustico quodam Hutzeschdorffensi, qvi nescio quid, ex iis se velle prædicere gloriatus est.

XXVII.

Spem facit ætas puerilis, (nisi ad sit dispositio hæreditaria) Adolescentia, pectoris amplitudo, Phtisis recens, humorum acrum naturā duce deductio, Sputum album, leve, & si symptomata, vigiliæ, tussis, ipsaq; febris, non adeò urgeant.

XXVIII.

Spem dejicit ætas juvenilis Autumnus [Aph. 10. f. 3.] angustia, ulcus vetus, freqvens & salsa ad pectus destillatio, Sputum suppressum, alvi & capillorum fluxus, & symptomata alia graviora.

XXIX.

Qui morbum ex suis signis potest eruere, materiam medicam cognitam, perspectamq; habet, nec medendi methodum ignorat [ut refert in præfat. de febb. Clariss. Sennertus] eum medicamenta non deficient idonea.

XXX.

Cumq; plerumq; est impossibilis in phtisi consummatâ; aliquâ vero ratione possibilis, quando interfientem & prorsus factam, est media. Et tunc indicationes desumuntur (1.) à vitali facultate & corporis emaciatione, quæ reqvirit analeptica (2.) Causâ, quæ removenda (3.) morbo, qui est ulcus: Nec prorsus negligenda est febris, sed semper respectus ad illam habendus, in quantum possibile. Dico in quantum possibile: Interdum enim juvat illam negligere ut habet Clarissimus D. Sennertus modò persanetur ulcus, unde Scaturigo febris.

XXXI.

Vires quomodo restaurentur, & emaciatio corporis corrigatur, habebimus in diæta.

XXXII.

Sublatio causæ institui potest à Medico pro re natâ. Sic, si Catarrbi infestent, partis mittentis potissima habenda est ratio, ut liberetur à saburrâ humorum & corroboretur.

Experimenta

Experimenta suggesta Praxis. Uno verbo: *Cacochymia* in principio *Phtisēos* tollenda purgationibus blandis, ad humorem peccantem directis, imò *validiora* interdum qq. non negligenda, ut monet *Riverius l. c.* Si à *Plethora Phtisis* oriū videtur, V. S. prodest statim in principio. *Setaceō quoq; certi* vici admotō *Hildanus* quam plurimos à *Phtisi* liberavit. An autem jam in emaciatis conveniat *V. S. vid. Zacut. Lusit. l. 2. d. Pr. Med. hist. q. 3. p. 243.* & *Claudin. d. Ingr. ad Infir. cap. de V. S.* Quid in evacuationibus suppressis, si *Phtisis* ab iis foveatur, faciendum? inculcabit tibi *Methodus medendi*, ut &, an prosint fonticuli, præsertim in catarrho nimium delabente in pulmones.

XXXIII.

Ad *ulcus* itaq; potissima cura sit *directa*: Quod *abstergendum, consolandum, pulmonesq; purificandi per expectorantia*. Dabit itaq; Medicus sedulus operam, ut uno medicamento pluribus indicationibus, si fieri possit, satisfaciat.

XXXIV.

Pertinent huc *omnia thoracica, Traumatica & plantæ pulmoniacæ, præsertim vero succus illarum ut Tusfilag. Scabios. Hystop. Marrhub. Rorella, pulmonaria veræ, & Gallorum, quæ Costa herba dicitur, Veronicae, cum saccharo & melle, redacta in Syrupum magistralem.*

XXXV.

In officinis prostant [1] *Decocta bordei, caudarum & chelarum Cancrorum, Galli senioris cum herbis pectoralibus, quæ simul sunt analeptica*: Item *Pimpinelle, Tormentilla, millefolii, quæ conglutinant: radices Chinæ, ligni sancti, guajaci, ebeni; quæ, licet magis exsiccare videantur, tamen commodum quod ex curato ulcere provenit, [sunt verba Sennerti] majus longè est.* Locum & hic meretur jure suo *Nicotiana l. ejusdem succus cum convenientibus mistus. Bugula decoctum ex Poterio in Pharmacop. Spagyr. l. 1. p. 328. & decoctum Sapontriæ. vid. Septal. p. 275. &c. (2.) Syrupiv. gr. de Rorella, de pede Cati, bedera terrestri, de Symphyto Fernel. de botry. &c. (3) ▽ & Antiphthis. Mynsicht. Rolfincii. it. ▽ angvillarum, mirabilis Epi-*

phanii Ferdinandi ex sanguine porcellorum. (4) Essentiae variae vegetabilium, emulsiones perlarum, quorsum etiam referatur lac perlarum P. I. Fabri it eff. mumiae, sp. f. eff. expane [uti Doctissimus voluit D. D. Christianus Langius in suis Collegiis privatim habitis] (5) Pulveres variii, & inter illos Abbatis Hali, sed debet esse recens præparatus, alias foetet & excitat nauseam. Refertur etiam huc fungus in salice repertus, qui pro secreto à quibusdam habetur in Phthisi.

XXXVI.

Nota: quod rhodosaccharum hic ferè præferatur omnibus, omnes enim adimplere dicitur indicationes à Phthisi provenientes. Refert Montanus, quod Phthisicus quidam Venetiis nihil aliud comedenterit, quam saccharum rosarum, nam hoc ipsum rhodosaccharum abſtergit, mundificat, phthisiq; resistit mirabiliter, vid. Zac. Luf. lib. 2. d. pr. med. hist. p. 242.

XXXVII.

Easdem quoque virtutes habet Balsamus Peruvianus &c commendat eum Riverius l.c. si ejus guttula una cum saccharo in pilulam redigatur, & singulis diebus sumatur. Sed præstat Eleosaccharum Balsam. Peruviani, quod Dn. D. Michael Preceptor & Patronus meus plurimum honorandus, in collegiis suis peculiari cum effectu non sine ratione depraedicavit.

XXXVIII.

Chymici experientiâ ducti, laudant omnia ex ♀ præparata, mixta cum refrigerantibus & humectantibus. Palmam obtinent flores ♀, Lac ♀ crystall. ℥ vel minera ℥, magist. ℥, corall. perlar. huc facit Antibeticum Poterii, vid. Poter. c. 3. obs. 20. & tium diaphoreticum, cuius usum Riverius l. c. edocetus felicissimum.

XXXIX

Sed quid de acidis: ut Sp. ♀ & ♂? Erastus epist. 272. hæc reūcit indifferenter; Claudinus commendat ad exiccandum ulcus

ulcus. Sed Resp. miscei debent cum aliis & in pauca quantitate,
ne corrodant pulmones: præsertim vero bit Elix. Propri. losum
invenit, vid. Croll. p. 191. in Basilica. ut & Tinct. antiphthifica Vi-
ri Excell. Dn. D. Michaelis ex h. & O. l. & Tinct. & Eli. non in po-
stremis habeuda.

XL.

Tandem huc etiam trahitur Lac, tam muliebre quam Af-
minum, cuius virtutes admirandas vide hic inde in observatio-
nibus & historicis Medicis, præsertim in Zacut. l. c. p. m. 242.
& Claudino, d. Ingr. ad Inf. in app. S. 8. p. 475. Etenim ut Rive-
rius dicit, serosa sua parte, abstergit, caseosa conglutinat, &
butyrosa corpus reficit. Cautelas vid. in Practicorum lib. præ-
sertim vero Plateri & in Martini Pansæ Gilden Kleinodis
Menschlicher G. sundheit. Zacutus. Lusit. præparat ex lacte
unguentum, quem vide in. Pr. Adm. p. 33.

XLI.

Externa etiam ad consolidationem ulceris facere vi-
dentur. Hinc parant suffitus ex faveolentibus, utpote ex
Benzoe, santal. ros. ladan. imò etiam ex Nicotianâ. Sed præ-
fertur potius Balsamus Nicotiane & succus, quam suffitus, quem
tamen simpliciter non rejicio.

XLII.

Dietæ consistit in Analepticis potissimum, ubi reliquæ res non
Naturales non excluduntur.

XLIII.

Enumeratio illorum ex promtuariis peti potest. Pos-
suntq; herbae pulmonariæ carnibus & jusculis incoqui. Potis-
simum laudantur juscula restaurantia. An angville profint
disputant. Renatus Moerau in Notis ad Scholam Salernit. ne-
gat; alii affirmant, vocando illam cœnarum belenam, & ob-
glutinosam substantiam Phthifis summoperè commendant.
Aer

XLIV.

Aer respectu febris sit moderatè frigidus & humidus: Res spe & uero ulceris siccus. Hinc veteres propter pascuorum salubritatem solebant mittere Tabidos ad Tabias, monticulum inter Surrentinum & Neapolin, animalia enim salubrioribus herbis ibidem pasta, lac optimum pro Pthifis conficiebant vid. Claudi.

XLV.

Potus sit cerevisia bordacea cum Hyssopo, Veronica, Scabiosa cocta, & etiam bordacea, &c.

XLVI.

Somnus sit moderatus, non diurnus, nec statim à cœna institutus, æger à vehementibus exercitiis abstineat, alvus sit aperita, Venus & animæ perturbationes vitentur, &c.

XLVII.

Febris ratio habenda, si fieri potest, quæ alias præcipitur in medendi Methodo. Dico, ut superius, si fieri possit: Nam alia contraindicantiæ non raro hanc indicationem à febre sumtam impediunt. Plura qui desiderat adeat Authores, præsertim Christophorum Bennetum in Theatro Tabidorum: hæc pro disputatione brevi & exercitii gratia dixisse, sufficiant, meliora meliores!

Ἵω Θεῶ μόνῳ δόξα.

VP. 17

